

عزت اجتماعی از مسیر تواضع می‌گذرد

رئیس پژوهشکده مطالعات تمدنی و اجتماعی، تاکید کرد: برخی عزت را بر خلاف تواضع معنا می‌کنند مانند کسانی که عزت را خلاف دموکراسی می‌دانند ولی در ادبیات دینی ما و فرمایشات اهل بیت(ع) عزت نه تنها خلاف تواضع نیست بلکه از مسیر تواضع می‌گذرد.

رئیس پژوهشکده مطالعات تمدنی و اجتماعی، تاکید کرد: برخی عزت را بر خلاف تواضع معنا می‌کنند مانند کسانی که عزت را خلاف دموکراسی می‌دانند ولی در ادبیات دینی ما و فرمایشات اهل بیت(ع) عزت نه تنها خلاف تواضع نیست بلکه از مسیر تواضع می‌گذرد.

حبیب‌الله باباییه گزارش اینکنا، حجت‌الاسلام والمسلمین حبیب‌الله بابایی؛ رئیس پژوهشکده مطالعات تمدنی و اجتماعی، ۱۴ بهمن ماه در نشست «اخلاق مددکاری و خدمت اسلام و مسیحیت» به عنوان یازدهمین نشست علمی همایش بین‌المللی مطالعات تطبیقی اخلاق در اسلام و مسیحیت که از سوی دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم برگزار شد با بیان اینکه ما گاهی از منظر ادیان به مددکاری و خدمت اجتماعی نگاه می‌کنیم، یعنی اخلاق و اخوت و برادری انسانی مطرح می‌شود، گفت: از این جهت مشکلات کمتر است زیرا امور انسانی در بین ادیان و حتی خارج از ادیان به صورت مشترک وجود دارد ولی گاهی باید از این زاویه فکر کنیم که از منظر بین‌الادیان، مسئله ایمان چه تاثیری در امداد انسانی و مددکاری اجتماعی و خدمت به دیگری‌ها ما در مذاهب و ادیان دیگر دارد. به تعبیر دیگر، چه ایمانی است که ما را در خدمت به دیگری همراه می‌کند و کدام ایمان است که ما را از خدمت به دیگری باز می‌دارد؟

بابایی تصریح کرد: نکته دیگر این است که ما می‌توانیم به نوعی از نظم ایمانی و الهی فکر کنیم. آنجایی که ما به خدا ایمان پیدا می‌کنیم و حس عبودیت و رسم بندگی در مواجهه با خدا داریم اتصال الهی با خدا ما را در برابر دیگر انسان‌ها به کرنش و تواضع و خدمت، دستگیری و یاری‌گری سوق می‌دهد و این نوعی نظم بین‌الادیانی است که در ادبیات سکولار وجود ندارد.

وی با بیان اینکه در تفکر اسلامی، تفکیکی میان مددکاری اجتماعی مصطلح در دانشگاه و امداد فرهنگی جاری در سنت دینی و حوزوی ما وجود دارد، افزود: مددکاری اجتماعی مصطلح یک فن و مهارت و شغل و امری کارمندی است ولی امداد فرهنگی که ما در سنت و فرهنگ اسلامی آن را دنبال می‌کنیم وظیفه، رسالت و امر الهیاتی است.

بابایی با اشاره به تعریف امداد فرهنگی جاری در فضای حوزوی و الهیاتی، اظهار کرد: در مددکاری اجتماعی، یک مددکار احیانا دنبال حل مسئله اعتیاد، طلاق و آسیب‌های اجتماعی است ولی در امداد فرهنگی در فضای دینی و حوزوی، فرد مددکار دنبال صیانت ایمانی، صیانت اخلاقی و صیانت فرهنگی از فرد آسیب‌دیده است؛ یعنی دنبال این است که از فرد مراقبت کند تا در مرحله آسیب دیدگی دچار اختلال اخلاقی و هویت نشود حتی اگر نتواند اعتیاد او را برطرف کند.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی با بیان اینکه فرد مددکار در نگاه دینی و حوزوی کسی است که اجازه نمی‌دهد همه هویت دینی یک فرد از بین برود، گفت: به نظر بنده این بحث می‌تواند از مسائل مهم بین مسیحیت و اسلام باشد و به عنوان امر مشترک مورد توجه قرار بگیرد. نکته این است که این امداد ایمانی و فرهنگی آیا حرفه و شغل است یا فضیلت؟ اگر امداد را یک فضیلت تلقی کنیم خودش در حقیقت یک امر اخلاقی تلقی خواهد شد نه شغلی که نیازمند به اخلاق حرفه‌ای است لذا برخی از فلاسفه مدرن هم وقتی صحبت از اخلاق می‌کنند مانند لویناس، شروع اخلاق را از جایی می‌دانند که شما درد ندارید ولی خود را برای دیگری به درد می‌اندازید یعنی همدردی بلاعوض است.

عزیز و آقا در روایت پیامبر(ص)

وی ادامه داد: روایات فراوانی در سنت شیعی داریم از جمله پیامبر(ص) فرمودند که آقا و سید و عزیز کسی است که سنگینی و زحمت برادران خود را به دوش می‌کشد که این بار سنگین انواع مختلف دارد و برای یکی ممکن است خانوادگی و برای دیگری مالی و عاطفی و ... باشد.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی با اشاره به بحث کرامت و عزت در بحث امداد، تصریح کرد: آیا ما در کمک به فرد مددجو دنبال تکریم او هستیم تا احساس حقارتی پیدا نکند یا اینکه علاوه بر پرهیز از تحقیر می‌توانیم در پی تعزیز او هم باشیم یعنی نوعی امداد را به کار ببندیم تا نه تنها کرامت و عزت فرد حفظ می‌شود بلکه عزت اجتماعی هم پیدا خواهد کرد.

البته در مسیحیت به کرامت انسانی توجه دارند ولی باید ببینیم که به مسئله عزت چه نگاهی می شود؟

بابایی افزود: در باب تکریم در ادبیات قرآنی در ۳ موقعیت به این موضوع اشاره شده است تا انسان درون خودش خرد و تحقیر نشود؛ اول در موقعیت نیاز؛ دوم در موقعیت مصیبت و سوم در موقعیت گناه؛ در موقعیت نیاز، چندان استدلال لازم نیست؛ در موقعیت مصیبت هم که رفع گرفتاری از فرد انجام می شود ولی جالب اینکه در موقعیت گناه هم تعبیر قرآن طوری است که فرد از گناهی که کرده است شکسته و تحقیر نشود.

وی افزود: در ماجرای داستان حضرت یوسف(ع) وقتی برادران او در نهایت با ایشان مواجه شدند و با اینکه این همه بدی و رفتار زشتی در حق او مرتکب شدند ولی ایشان گناه را به رخ برادران نکشید و فرمود: قَالَ لَا تَثْرِبَ عَلَيْكُمْ أَيُّومَ طَعْنِ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ؛ یا در آیه دیگری فرمود: وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَعَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ...؛ حضرت یوسف(ع)، پای شیطان را وسط کشید و فرمود که او بود که بین من و برادرانم فتنه و شیطنت ایجاد کرد. بنابراین در موقعیتی که فرد گناه هم کرده است نباید کرامت انسانی او را نادیده بگیریم.

حسنه در برابر سیئه؛ فرهنگ مترقی قرآن

عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی با بیان اینکه ما یکبار حسنه در برابر حسنه داریم (وَإِذَا حُيِّئْتُمْ بِهِ فَعْيُوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا)، گفت: مهمتر از حسنه در برابر حسنه، حسنه در برابر سیئه است؛ در جایی که فرمود: وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَئِكَ لَهُمْ عَقَبَى الدَّار... یا در آیه شریفه دیگر فرموده است: الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالصَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ.

وی تاکید کرد: این نکته مهم است که ما چگونه با گناهان و سیئات اجتماعی به عنوان یک روحانی و طلبه مواجه می شویم و به حل آن می پردازیم و در اینجا مددکاری فرهنگی و اجتماعی روحانیت پررنگ جلوه خواهد کرد.

بابایی با اشاره به مقوله عزت، تصریح کرد: ما چون بیشتر گرفتار ادبیات مدرن شده ایم در مورد عزت انسانی فکر نمی کنیم و این حتی در مورد عزت افراد بعد از گناه هم لحاظ نمی شود؛ بنابراین این سؤال در بحث توبه اجتماعی وجود دارد که آیا ما فقط باید دنبال حفظ کرامت افراد باشیم یا اینکه باید دنبال کسب عزت و رشد عزت هم باشیم یعنی فردی که به چاله افتاد، وقتی عزتی به دست آورد و رشد داد مصونیت ذاتی پیدا خواهد کرد و دست به خطا نمی زند.

وی تاکید کرد: این عزت، عزت الهیاتی است؛ عزت اجتماعی جایی است که افراد تشخیص و عزت پیدا می کنند ولی عزت الهیاتی آن است که افراد در پرتو ایمان چنین عزتی به دست می آورد؛ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ.

بابایی تاکید کرد: بنده وقتی درباره مسئله رنج انسانی تحقیق می کردم در ادبیات برخی از مبلغان مسیحی دیدم که برخی عزت را بر خلاف تواضع معنا می کنند مانند کسانی که عزت را خلاف دموکراسی می دانند ولی در ادبیات دینی ما و فرمایشات اهل بیت(ع) عزت نه تنها خلاف تواضع نیست بلکه از مسیر تواضع می گذرد به همین دلیل در روایت بیان شده است: من تکبر دل؛ کسی که تکبر بورزد دلیل خواهد شد یا امام حسین(ع) فرمودند که من به تو پناه می برم از این که دلیل شوم و یا کسی را دلیل کنم؛ این نشان می دهد رابطه عمیقی بین تواضع و عزت وجود دارد و لذا خدمت به دیگران، تواضع و عزت اجتماعی به همراه دارد.